СЕЛСКОСТОПАНСКА АКАДЕМИЯ

гр. София 1373, ул. Суходолска № 30, тел.: +359 2 812 75 05; факс: +359 2 812 75 15;
e-mail: ssa@agriacad.bg; http://agriacad.bg/

ГОДИШЕН ОТЧЕТ
ЗА
ДЕЙНОСТТА НА
СЕЛСКОСТОПАНСКА
АКАДЕМИЯ

ПРЕЗ 2024 ГОДИНА

София, 2025 г.

Съдържание

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ 4

I. РЕЗЮМЕ 5

II. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ, ОСЪЩЕСТВЯВАНИ В ССА ПРЕЗ 2024 г. 12

1. Приоритетни направления на научните изследвания в ССА 12

2. Научноизследователски проекти и източници на финансиране 14

3. Научна продукция. Публикационна дейност 17

4. Научна инфраструктура 19

III. ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ 20

IV. ОБРАЗОВАТЕЛНА ДЕЙНОСТ 22

V. СЪСТОЯНИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ 24

VI. НАУЧНО-ПРИЛОЖНА И ВНЕДРИТЕЛСКА ДЕЙНОСТ 25

VII. ЕВРОПЕЙСКО И МЕЖДУНАРОДНО НАУЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО 28

VIII. ДРУГИ НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ И ЕКСПЕРТНИ ДЕЙНОСТИ 31

Библиотечна и издателска дейност 31

Национален земеделски музей 33

Център за професионално обучение 34

IX. ФИНАНСОВ ОТЧЕТ 36

Годишният отчет на Селскостопанска академия е приет с решение на Управителния съвет с Протокол № 11’/ 31.07.2025 г.

ИЗПОЛЗВАНИ СЪКРАЩЕНИЯ

АУ - Пловдив	Аграрен университет - Пловдив
БАН	Българска академия на науките
БНР „Хоризонт“	Българско национално радио Програма „Хоризонт“
ЕС	Европейски съюз
ИАСАС	Изпълнителната агенция по семепроизводство, апробация и семеконтрол
ИЗ – Стара Загора	Институт по земеделие – Стара Загора
ИЗК „Марица“ – Пловдив	Институт по зеленчукови култури „Марица“ – Пловдив
ИКХТ- София	Институт по криобиология и хранителни технологии – София
ИЛВ - Плевен	Институт по лозарство и винарство – Плевен
ИО - Пловдив	Институт по овощарство – Пловдив
ИПАЗР - „Н. Пушкаров“ –София	Институт по почвознание, агротехнологии и защита на растенията „Н. Пушкаров“ – София
ИРГР - Садово	Институт по растителни генетични ресурси – Садово
ИРР-Варна	Институт по рибни ресурси – Варна
ИТТИ - Марково	Институт по тютюна и тютюневите изделия – Марково
НЗМ	Национален земеделски музей
НПВУ	Национален план за възстановяване и устойчивост
МЗ	Министерство на здравеопазването
МЗХ	Министерство на земеделието и храните
МИИ	Министерство на икономиката и индустрията
МОН	Министерство на образованието и науката
НАОА	Национална агенция по обучение и акредитация
НП	Национална програма
ННП	Национална научна програма
РП	Рамкова програма
ССА	Селскостопанска академия
СЕС	Средства от Европейски съюз
СПРЗСР	Стратегически план за развитие на земеделието и селските райони
СЗ	Структурни звена
УС	Управителен съвет
ФАО	Организация по прехрана и земеделие
ФНИ	Фонд „Научни изследвания“
ЦПО	Център за професионално обучение
ЦРСББ	Център по растителна системна биология и биотехнология
ЦСБ	Централна селскостопанска бибилиотека

I. РЕЗЮМЕ

Селскостопанска академия (ССА) е научна и образователна институция, разпознаваема като лидер в ключови научни и технологични области на селското стопанство и хранителната промишленост в страната. Академията е създадена и функционира по силата на специален закон - Закон за Селскостопанска академия, и осъществява своята дейност в рамките на Националната стратегия за развитие на научните изследвания (2017 - 2030 г.) и в съответствие с държавната аграрна политика и Общата селскостопанска политика на Европейския съюз. Научната, научно-приложната дейност и обучението на докторанти се извършват в структурните звена (СЗ) на ССА, 24 научноизследователски института, 4 научни центъра и Национален земеделски музей, разположени равномерно в различни региони на страната. Научната дейност на учените от СЗ се осъществява в четири научни области (селскостопански, природни, технически и икономически науки) и 8 научни направления.

Основната стратегическа цел на Селскостопанска академия е осъществяване на научно-приложни изследвания и анализи, и създаване на знания и иновации, допринасящи за повишаване на добавената стойност в аграрния сектор, намаляване на отпечатъка на продоволствената система върху климата и околната среда и поддържане и подобряване на екосистемните услуги.

Основните приоритети на ССА, заложени в Стратегията за научноизследователска, научно-приложна, иновативна и внедрителска дейност в ССА (2025-2030 г.) са :

- ✓ подобряване на земеделските култури и разнообразяването им в условия на климатични и екологични предизвикателства;
- ✓ устойчиво и ефективно управление на ресурсите (почви, води, биомаса) в условия на климатични и екологични предизвикателства;
- ✓ изследвания, насочени към устойчиво производство в животновъдството, рибарството и аквакултурите;
- ✓ създаване на технологии за производство на здравословни, безопасни и качествени храни, напитки и биопродукти;
- ✓ конкурентоспособност и устойчивост на агрохранителния сектор, справедливи доходи и жизненост на селските райони;
- ✓ развитие на кръгова биоикономика, основана на природосъобразни технологични и социални решения.

Ключов аспект от дейността на ССА е участието ѝ в пет проекта за изграждане и развитие на модерни научноизследователски инфраструктури, които са финансирани от Националната пътна карта за научна инфраструктура в България (2017-2023), Инфраструктурата за устойчиво развитие в областта на морските изследвания и участие в европейската инфраструктура ЕВРО-АРГО (МАСРИ), Научноизследователската инфраструктура в областта на храни, хранене и здраве, обвързана с участие на България в паневропейската инфраструктура FNH-RI (FNH-RI BUL), Центъра по растителна системна биология и биотехнология (ЦРСББ), Центъра по компетентност „Устойчиво оползотворяване на биоресурси и отпадъци от лечебни и ароматични растения за иновативни биоактивни продукти“, както и участието на ССА като водеща организация в Националната инфраструктура за изследване и иновации в земеделието и храните – (RINA, Research, Innovation, Agriculture), която е част от Европейската изследователска инфраструктура за анализ и експериментиране върху екосистемите (AnaEE, Анализ и експериментиране върху екосистемите). Участието на екипи от учени от структурните звена на ССА в AnaEE осигурява достъп на българските изследователи до модерна научна инфраструктура за провеждане на изследвания в областта на агроекологията и агроекосистемните услуги. През 2024 г. Националната научна инфраструктура за изследване и иновации в земеделието и храните прерасна в Център по компетентност „Агрохранителни системи и биоикономика“, който ще се изгражда през следващите пет години.

През 2024 г. ССА продължи да работи активно за решаване на проблеми от национално и регионално значение и като част от колективите на три Национални научни програми: ННП „Опазване на околната среда и намаляване на риска от неблагоприятни явления и природни бедствия“, ННП „Интелигентно растениевъдстно“, ННП „Интелигентно животновъдство“, и Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, финансирани от МОН и две програми, координирани и финансирани от МЗХ: Програма за развитие на селските райони (2014-2020 г.) и Програма за местни и регионални традиционни продукти за периода 2021-2031 г.

ССА е бенефециент и по НП „Млади учени и постдокторанти“ и НП „Стимулиране на публикационната активност в авторитетни международни научни списания и отворения достъп до научна информация“ към МОН, чиято основна цел е насърчаване кариерното развитие на младите учени, повишаване нивото на

научноизследователската дейност, международната интеграция и разпознаваемост на учените и техните постижения в международното изследователско пространство.

През отчетната 2024 г. научните колективи на СЗ към ССА са разработили и изпълняват общо 201 научноизследователски проекта, от които: 109 – финансирани от бюджетната субсидия на ССА; 47 - финансирани от Фонд „Научни изследвания“ (ФНИ); 5 проекта от 2 програми, финансирани от МЗХ, 57 от международни организации (РП Хоризонт „Европа“, Interreg, COST, ФАО, IAEA, СЗО, ECPRG и др.). ССА координира проекти и по линията на двустранното сътрудничество със сродни международни организации на принципа на споделеното самофинансиране и изпълнява договорни задачи, финасирани от МЗХ, МОСВ, МИИ, МЗ и др. ведомства. Получените научни резултати в рамките на изброените проекти и програми своевременно се превръщат в знания, иновации, технологии, продукти и суровини за издигане престижа на земеделската наука и развитие на устойчиво и конкурентоспособно земеделие за целите на бизнеса и обществото.

Всички научни проекти и програми на ССА са фокусирани върху получаването на научни резултати, свързани със създаването на принципи, практики и стратегии за устойчиво селскостопанско производство, на нови храни, напитки и хранителни продукти и съхраняване, разнообразяване и адаптация на екосистемите към променящия се климат. Учените в ССА работят по приоритетите, залегнали в Зелената сделка, като стратегията „От фермата до трапезата“, Плана за нулево замърсяване на въздух, води и почви, кръгова икономика, възстановяване на екосистемите, дигитализацията на земеделието в съответствие с европейската дигитална декада (2020 - 2030 г.) и Националната стратегия за развитие на научните изследвания (2017-2030 г.). Една част от получените научни резултати обогатяват досегашните знания, а друга – се превръща в иновации, технологии, продукти, насочени към повишаване на конкурентоспособността на земеделието в България и здравето на обществото.

Основните научни резултати за 2024 г. са публикувани в 681 публикации, от които 330 публикации в списания с импакт фактор и импакт ранг (26 % от тях са в списания с квартил Q1-Q2 и 74 % в списания с квартил Q3-Q4) и 351 статии в списания, индексирани в общата база данни на Web of Science и/или Scopus. Броят на независимите цитирания е 3281.

Селскостопанска академия издава пет научни списания: „Животновъдни науки“, „Икономика и управление на селското стопанство“, „Почвознание, агрохимия и екология“, „Растениевъдни науки“ и „Bulgarian Journal of Agricultural Science“, които се

индексират от световноизвестната научна база данни Web of Science. Списанието „Bulgarian Journal of Agricultural Science“ е част от най-престижната научна колекция - Web of Science Core collection и е с ранг Q3 в базата данни Scopus. През годината в тези списания са публикувани 299 бр. статии, от които 212 статии на английски език и 87 статии на български език. През 2024 г. е дигитализиран архивът на петте списания на ССА до 2005 г. и е качен на софтуерната платформа за управление на публикационния процес – OJS (Open Journal System).

Едни от основните дейности на Селскостопанска академия са съхранение и поддържане на разнообразни генетични ресурси и създаване на нови сортове. ССА и нейните структурни звена поддържат растителен и животински генофонд наброяващ 113 600 броя образци от различни растителни видове, 18 867 броя от различни животински видове, 8 вида аквакултури и 430 щама микроорганизми. Генбанката към Института по растителни генетични ресурси на ССА поддържа базова колекция от 43 143 образци от 33 семейства, 150 рода и 600 растителни вида, която ежегодно се допълва с нови таксономични образци, които при определени условия се предлагат на учени и заинтересовани страни. През 2024 г. в ИРГР – Садово и ИТТИ – Марково са създадени информационни системи за съхраняваните семенни образци, които поддържат актуална информация за колекциите от различни видове растителни генетични ресурси, представляващи ценен национален ресурс. Научният център по бубарство, гр. Враца, поддържа най-големия в Европейския съюз генофонд от копринени пеперуди, включващ над 70 обособени местни и интродуцирани породи копринена пеперуда и над 50 хибриди.

Създаването и усъвършенстването на сортовете е една от най-важните задачи на ССА. Общият брой на поддържаните от структурните звена на ССА сертификати за създадени сортове растения и породи животни е 295, което представлява над 85 % (най-висок дял) от всички, издадени и поддържани в Патентно ведомство сертификати в България. От тях, поддържаните сертификати за сортове културни растения са 286, разпределени по култури както следва: зърнени култури – 159 (зърнено-житни – 146; зърнено-бобови – 13), технически култури – 61 (индустриални – 11, маслодайни – 20, влакнодайни – 21 и медицински – 9), пресни зеленчуци – 23, фуражни култури – 11; трайни насаждения – 27 (лозя – 24, овощни – 3), цветя и декоративни култури – 5. Поддържаните сертификати за породи животни са 9 за копринена пеперуда. Научните продукти, получили правна закрила съгласно нормативната база през 2024 г., са 20 сертификата за нови сортове растения (зърнено-житни – 10, маслодайни – 1, овощни –

2 и зеленчукови – 7) с готовност за активно сътрудничество и сключване на лицензионни договори. Запазва се тенденцията за създаване на сортове с добра адаптивност и пластичност към промените в климатичните условия в страната, добра продуктивност и качество, позволяващи развитие на устойчиво и конкурентноспособно земеделие в България. През изтеклия период в официалния бюлетин на Патентното ведомство на Република България са публикувани 5 заявки за издаване на сертификати за нови сортове растения от колективите на структурните звена на ССА.

В края на отчетния период са предложени 318 сорта на ССА за вписване в издаваната от Изпълнителната агенция по семепроизводство, апробация и семеконтрол (ИАСАС) Официална сортова листа на страната през 2024 г. В списък А са предложени 231 сорта, от които – 167 са зърнено-житни култури, 48 – технически (маслодайни – 13, тютюни – 15, влакнодайни – 20) култури и 16 – фуражни култури. В списък Б са включени 87 сорта, от които зеленчуци – 33, лоза – 42, медицински и ароматни култури – 12.

През годината са сключени над 26 лицензионни договора с фирми от страната и чужбина.

Структурата на ССА включва 1403 души технически персонал и 497 научни работници, които по академични длъжности и научни степени се разпределят, както следва: професори – 57, доценти – 171, главни асистенти – 149 и асистенти – 120. С образователна и научна степен „доктор“ са 379 учени, а с научна степен „доктор“ на науките“– 14. Наблюдава се слабо подобряване на възрастовата структура на учените спрямо 2023 г., и повишаване на броя на учените до 35 годишна възраст. Средната възраст на учените в ССА е 47,6 години, като това представлява най-ниската средна възраст от 2018 г. досега.

През 2024 г. в структурните звена на Селскостопанска академия се обучават 55 докторанта, от които седемнадесет са отчислени с право на защита, а 12 докторанти успешно са защитили дисертационните си трудове. През годината общият брой на зачислените в докторантура е 13, от тях 10 докторанти (държавна поръчка) – задочна форма на обучение и 3 асистенти на самостоятелна подготовка. Обучението на докторантите се осъществява в 21 научни института на Селскостопанска академия по 28 докторски програми (общо 53 акредитации), от 8 професионални направления в 4 научни области, акредитирани от Националната агенция по обучение и акредитация (НАОА).

Участието на Селскостопанска академия в програма „Еразъм+“ е предпоставка за нейната интернационализация и международна разпознаваемост. През 2024 г. ССА е координатор на два проекта по програма „Еразъм+“, в рамките на които 147 учени са осъществили мобилности за обучение/преподаване в университети в РСМ, Сърбия, Турция, Франция, Хърватия, Полша, Италия, Гърция, Испания, Португалия, САЩ, Молдова ССА предоставя възможност за непрекъснато подобряване квалификацията и уменията на учените чрез реализиране на мобилности по 5 проекта от програма „Еразъм+“.

ССА осъществява целенасочена дейност за популяризиране на научните си постижения и рекламиране на създадените научни продукти, провежда проучвания за нуждите на земеделските стопани и извършва маркетингова дейност с цел анализиране и подобряване на научната и внедрителската си дейност.

През отчетната година учените от ССА са провели 1264 мероприятия, които включват: 37 открити дни, 99 научно-практически конференции, семинари, симпозиуми, кръгли маси, юбилейни чествания и 70 краткосрочни курса, на които са изнесени 272 лекции и доклади; 346 изготвени становища за фермери, кооперации и ведомства; 142 разработени и представени проекти и технологии; седем постоянно и временно поддържани магазина и 29 демонстративно-опитни полета и ферми; 69 участия в изложби и панаири у нас и в чужбина.

През 2024 г. са проведени 10 демонстрационни дни по подмярка 1.2 „Демонстрационни дейности и действия по осведомяване“ от мярка 1 „Трансфер на знания и действия за осведомяване“ по проекти, финансирани от МЗХ, както и по проект AGRODIGIRISE на ИЗК „Марица“ – Пловдив и AgroHub.bg, на които учените от различни структурни звена на ССА предоставят консултантски услуги и обучения (професионално обучение и придобиване на умения), предлагат добри земеделски практики, иновативни решения и технологии в областта на растениевъдството и животновъдството, в това число и демонстрация на сортове и култури, подходящи за отглеждане в рискови климатични условия.

Проведени са 3 информационно-обучителни семинара с фермери и заинтересовани лица, свързани с отглеждането на важни овощни видове и борба с вароатрозата при пчелите.

В помощ на земеделските стопани и животновъди ССА поддържа Център за професионално обучение (ЦПО), чиято основна цел е осигуряване на квалифицирани кадри за аграрния сектор и качествена професионална подготовка. Образователната

дейност, свързана с повишаване на професионалната квалификация на заинтересованите лица бележи ръст през 2024 г. – експертите на Центъра за професионално обучение и Института по земеделие в Стара Загора са провели обучение 763 човека в рамките на различни специалности от професиите „Фермер“, специалности „Земеделец“ и „Агроекология“ и „Хигиена и безопасност на фуражите при хранене на животните“, „Качество и безопасност на фуражите и добри практики при хранене на животните“.

През 2024 г. в Централна администрация на ССА, стартира и премина успешно обучение на служителите за придобиване на ключови компетентности по дигитални умения, определени като национален приоритет по програма „Развитие на човешките ресурси“ 2021-2027 г., със средства от Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ) и Фонда за справедлив преход като са издадени 50 сертификата.

Голяма част от обществената и образователна дейност на СЗ на ССА е посветена на работата с деца и ученици и запознаването им с важни теми за науката и обществото, с което се цели разпространение на знания и привличане интереса на подрастващите към земеделската наука. В тази връзка, са проведени занятия и демонстрации пред над 400 деца от детски градини, ученици от началните и средните училища за отглеждането и използването на плодовете на черешите, за бубарството като поминък и бъдещото развитие на този традиционен отрасъл, както и на техники за отглеждане на лозови насаждения.

Експертите от Националния земеделски музей (НЗМ) към ССА са провели две образователни програми и три образователни работилници, които са посетени от 162 ученици от различни възрасти. Проведена е конференция под наслов „Респект към миналото, вдъхновение за бъдещето“ и са организирани три изложби. Продължава осигуряването на хоспитиране и теренни практики на студенти от Педагогическия факултет на Софийския университет „Св. Кл. Охридски“.

През отчетния период експозициите и временните изложби на НЗМ, включително къщата-музей „Акад. Дончо Костов“ (с. Локорско) са посетени от 3 389 посетители. Изнесени са 233 общи и тематични беседи..

II. АНАЛИЗ НА СЪСТОЯНИЕТО НА НАУЧНИТЕ ИЗСЛЕДВАНИЯ, ОСЪЩЕСТВЯВАНИ В ССА ПРЕЗ 2024 г.

1. Приоритетни направления на научните изследвания в ССА

Селскостопанска академия (ССА) е научна и образователна институция, разпознаваема като лидер в ключови научни и технологични области на селското стопанство и хранителната промишленост в страната. Академията е създадена и функционира по силата на специален закон – Закон за Селскостопанска академия, и осъществява своята дейност в рамките на Националната стратегия за развитие на научните изследвания (2017-2030 г.) и в съответствие с държавната аграрна политика и Общата селскостопанска политика на Европейския съюз. Научната, научно-приложната дейност и обучението на докторанти се извършват в структурните звена на ССА, 24 научноизследователски института, 4 научни центра и Национален земеделски музей, разположени равномерно в различни региони на страната. Научната дейност на учените от СЗ се осъществява в четири научни области (селскостопански, природни, технически и икономически науки) и 8 научни направления.

Основната стратегическа цел на Селскостопанска академия е осъществяване на научно-приложни изследвания и анализи и създаване на знания и иновации, допринасящи за повишаване на добавената стойност в аграрния сектор, намаляване на отпечатъка на продоволствената система върху климата и околната среда и поддържане и подобряване на екосистемните услуги.

Основните дейности на ССА през 2024 г., съгласно заложените приоритети в Националната стратегия за развитие на научните изследвания в Република България (2017-2030 г.), обхващат научните области за развитието на иновациите, икономиката и обществото, а именно:

- ✓ Здраве и качество на живот. Превенция, терапия, зелени, сини и еко-технологии, биотехнологии, екохрани;
- ✓ Опазване на околната среда. Екологичен мониторинг. Оползотворяване на суровини и биоресурси. Пречистващи и безотпадни технологии;
- ✓ Социално-икономическо развитие и управление;

Научно-приложните изследвания на ССА включват три тематични области от Иновационната стратегия за интелигентна специализация 2021-2027 г., както следва:

- ✓ Индустрия за здравословен живот и биотехнологии – тук се причисляват научни изследвания, свързани с: методи за чисто производство, съхранение,

преработка и достигане до крайния потребител на специфични български съставки, средства и продукти; производство на специализирани храни и напитки; персонална медицина, диагностика и индивидуална терапия, лечебни и лекарствени форми и средства; биотехнологии с пряко приложение за здравословен начин на живот; въвеждане на иновативни методи в селското стопанство и рибовъдството, без използване на химически препарати за борба с вредители и торене; зелена икономика; индустриални биотехнологии;

- ✓ Чисти технологии, кръгова и нисковъглеродна икономика – в рамките на тази тематична област ССА се фокусира върху изследвания за безотпадни технологии и методи за включване на отпадъчни продукти и материали от производства в други производства и услуги; нови технологии в креативните и рекреативните индустрии – работи се в направление за развитие на културните и творческите индустрии, вкл. дигитализация и съхраняване на културното наследство.

Учените в ССА продължават да работят по приоритетите, залегнали в Зелената сделка, като стратегиите „От фермата до трапезата“ и „Биоразнообразие“, Плана за нулево замърсяване на въздух, води и почви, кръгова икономика, възстановяване на екосистемите, както и дигитализацията на земеделието в съответствие с Европейската дигитална декада (2020-2030).

Ключов аспект от дейността на ССА е участието ѝ в пет проекта за изграждане и развитие на модерни научноизследователски инфраструктури, които са финансирани от Националната пътна карта за научна инфраструктура в България 2017-2023, Инфраструктурата за устойчиво развитие в областта на морските изследвания и участие в европейската инфраструктура ЕВРО-АРГО (МАСРИ), Научноизследователската инфраструктура в областта на храни, хранене и здраве, обвързана с участие на България в паневропейската инфраструктура FNH-RI (FNH-RI BUL), Центъра по растителна системна биология и биотехнология (ЦРСББ), Центъра по компетентност „Устойчиво оползотворяване на биоресурси и отпадъци от лечебни и ароматични растения за иновативни биоактивни продукти“, както и участие на ССА като водеща организация в Националната инфраструктура за изследване и иновации в земеделието и храните – (**RINA**, **R**esearch, **In**novation, **A**griculture), която е част от Европейската изследователска инфраструктура за анализ и експериментиране върху екосистемите (AnaEE, Анализ и експериментиране върху екосистемите). Участието на екипи от учени от СЗ на ССА в AnaEE осигурява достъп на българските изследователи

до модерна научна инфраструктура за провеждане на изследвания в областта на агроекологията и агро-екосистемните услуги. През 2024 г. Националната научна инфраструктура за изследване и иновации в земеделието и храните прерасна в Център по компетентност „Агрохранителни системи и биоикономика“, който ще се изгражда през следващите пет години.

През октомври 2024 г. в Букурещ по време на 12-та Генерална асамблея на Съюза на селскостопанските академии в Европа (ССАЕ), в който членуват 30 държави, председателят на ССА бе избран единодушно за член на Управителния съвет.

2. Научноизследователски проекти и източници на финансиране

През 2024 г. в СЗ към ССА са разработени и се прилагат общо 201 научноизследователски проекта. От тях, 109 проекта са финансирани от бюджетната субсидия на ССА; 47 – от Фонд „Научни изследвания“ (ФНИ); 5 – от МЗХ, и 57 – от национални и международни организации и ведомства (Световната здравна организация, „Хоризонт Европа“, COST, ФАО, IAEA, NEXT Black Sea Basin Programme, „Еразъм+“ и др.). ССА координира проекти и по линията на двустранното сътрудничество със сродни международни организации на принципа на споделеното самофинансиране и изпълнява договорни задачи, финансирани от МЗХ, МОСВ, МИИ, МЗ и др. ведомства.

ССА участва в изпълнението на Националните научни програми: „Опазване на околната среда и намаляване на риска от неблагоприятни явления и природни бедствия“, „Интелигентно растениевъдство“, „Интелигентно животновъдство“, НП „Млади учени и постдокторанти“ и НП „Стимулиране на публикационната активност в авторитетни международни научни списания и отворения достъп до научна информация“. През 2024 г. стартира работа по ННП „Критични и стратегически суровини за зелен преход и устойчиво развитие“, финансирана от МОН. В Национална научна програма „Опазване на околната среда и намаляване на риска от неблагоприятни явления и природни бедствия“ участват 20 учени от 6 института на ССА. В изпълнението на научни задачи от 11 работни пакета в четирите компонента на ННП “Интелигентно растениевъдство“ участват 65 учени и изследователи от 12 института на ССА. В Националната програма „Млади учени и постдокторанти“ участват 35 перспективни млади учени от 15 института, които като част от авторски колективи създават иновативни продукти и елементи от технологии. По Националната програма „Стимулиране на публикационната активност в авторитетни международни

научни списания и отворения достъп до научна информация“, са наградени 221 учени от системата на ССА за 212 публикации в научни списания с квартили Q1 – Q4. От тези публикации 61 % са със свободен достъп, публикувани в Българския портал за отворена наука (BPOS) към Националния център за информация и документация (НАЦИД). Учени на ССА се включиха в изпълнението на научни задачи по три работни пакета в Националната научна програма „Критични и стратегически суровини за зелен преход и устойчиво развитие“. Общо 26 изследователи от 6 института участват в научните дейности по оценка на потенциала на страната за енергийни ресурси, необходими за осъществяване на зелен преход в икономиката. В рамките на тези проекти и програми водещи са научните изследвания в следните направления и тематични области:

- ✓ Запазване и увеличаване на биоразнообразието от растителни генетични ресурси – провеждат се експедиции за издирване, характеризиране и съхранение на диви видове и стари местни сортове като ценен генетичен ресурс и застрашено национално богатство. Създават се и се поддържат колекции от генетични ресурси от основни земеделски култури, медицински и други растителни видове в България;
- ✓ Генетични и селекционни изследвания за създаване на нови сортове и хибриди с повишена продуктивност и качество, адаптирани към пазара и климатичните промени – създават се сортове с добра адаптивност и пластичност към промените в агро-климатичните условия, с добра продуктивност и качество, устойчиви на болести и неприятели, позволяващи развитие на устойчиво и конкурентноспособно земеделие. Изграждат се демонстрационни полета за представяне на сортове, подходящи за отглеждане в условия на биотичен и абиотичен стрес и се изготвят препоръки за районирането им в страната;
- ✓ Устойчиво и ефективно управление на ресурсите (почви, води, биомаса) в условията на климатични промени, смекчаване на въздействието и практики за адаптация – изследва се влиянието на начините на земеползването върху качеството на подземните води в силно натоварени агро-екосистеми, както и формите на замърсяване на водите и почвите, причинени от промишлеността и енергетиката; проучва се влиянието на редуцираното напояване върху добива и качеството на културите; създават се концепции и технологични решения за запазване, възстановяване и устойчиво управление на почвените

ресурси и биоразнообразието, за оценка, мониторинг и смекчаване на въздействието на климатичните промени;

- ✓ Системи на земеделие за конвенционално и биологично производство. Нови решения в интегрираните системи за борба с неприятелите в земеделските агроценози – разработват се технологии и иновации за конвенционално и биологично земеделие, вкл. иновативни практики за растителна защита;
- ✓ Генетични и селекционни изследвания в животновъдството. Подобряване храненето, хуманно отношение към животните и ограничаване на вредните екологични ефекти – разработват се проекти за: проучване, поддържане и увеличаване на разнообразието от важни селскостопански и други видове животни; стратегии за управление на националните генетични ресурси в животновъдството и подобряване на отглеждането, хуманното отношение и продуктивност при различни видове преживни и непреживни животни; оценка на качеството на фуражите и създаване на иновации в храненето на животните; селекционни и развъдни програми за дългосрочно съхранение и запазване на биоразнообразието от аборигенни породи, в т.ч. запазване на чистотата на племенните породи и оценка на адаптивния им потенциал;
- ✓ Устойчиво развитие на рибарството и аквакултурите – извършва се мониторинг на състоянието на рибните и нерибните ресурси в речните басейни и българската акватория от Черно море и внедряване на технологични иновации за подпомагане прилагането на политиките и програмите на ЕС. Провеждат се комплексни мониторингови изследвания на водоеми в страната с оглед на пригодността им за рибностопанско използване и опазване на околната среда. Разработват се системи и методи за репродукция и отглеждане на традиционни и нови видове хидробионти, оценка на техния здравен статус и благоденствие, както и системи за оценка качество на месото им;
- ✓ Разработване на безопасни, качествени и здравословни храни, напитки и други хранителни ресурси – научноизследователските проекти са насочени към разработване на нови суровини и продукти от агро-хранителната система, актуализиране на съществуващи рецептури, карти, технологии и инструкции за производство, обработка и преработка на растителна и животинска продукция, вкл. Биомаса, в унисон с новите знания за климатичните промени, нарастващия натиск върху екосистемите и техния отговор. В направление

„Здраве и качество на живот“ се разработват нови методи за анализ на тютюн, тютюневи изделия и продукти, съдържащи никотин;

- ✓ Подобряване условията на живот в селските райони – осъществява се мониторинг и оценка на изпълнението на различни програми и схеми на МЗХ, обхващащи селските райони.

По програмите, координирани и финансирани от МЗХ, съответно: ***Програма за развитие на селските райони 2014-202***0 (подмярка 16.1 „Подкрепа за сформиране и функциониране на оперативни групи в рамките на ЕПИ“ от мярка 16 „Сътрудничество“; 4.1 „Инвестиции в земеделски стопанства“ от мярка 4 „Инвестиции в материални активи“; подмярка 2.1.2 „Консултантски услуги за малки земеделски стопанства“ от мярка 2 „Консултантски услуги, услуги по управление на стопанството и услуги по заместване в стопанството“ и подмярка 1.2 „Демонстрационни дейности и действия по осведомяване“ от мярка 1 „Трансфер на знания и действия за осведомяване“) и ***Програма за местни традиционни и регионални традиционни продукти за периода 2021-2031 г.*** учените от ССА извършват консултантски услуги и обучения (професионално обучение и придобиване на умения), осигуряват подкрепа за сформиране и функциониране на оперативни групи в рамките на ЕПИ, рекламират и демонстрират национални и регионални традиционни продукти и др.

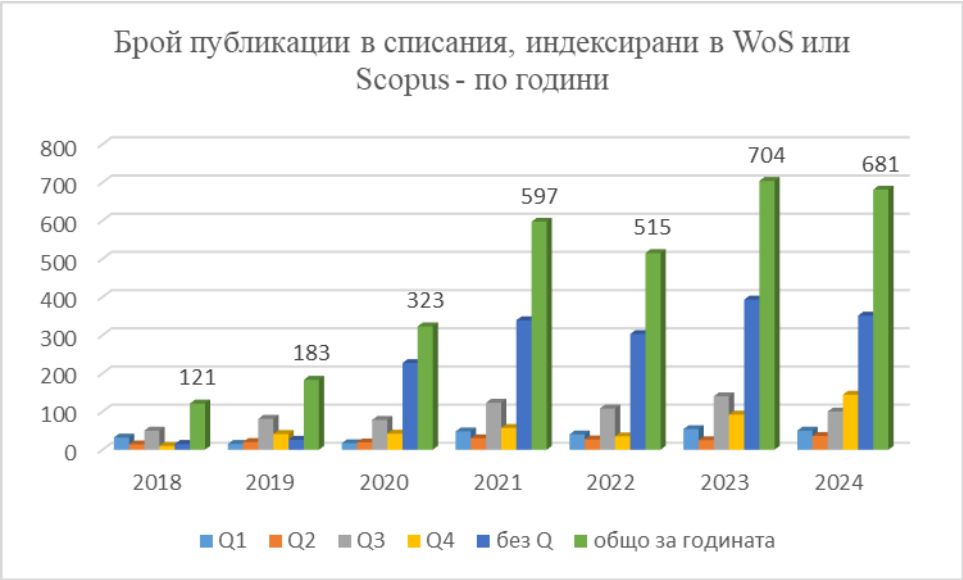
Получените научни резултати в рамките на изброените проекти и програми своевременно се превръщат в знания, иновации, технологии, продукти и суровини за целите на земеделската наука, бизнеса и обществото. През годината Селскостопанска академия е разработила нови (за новосъздадените суровини и продукти от агрохранителната система) и е актуализирала съществуващите рецептури, карти, технологии и инструкции за производство, обработка и преработка на растителна и животинска продукция, вкл. биомаса, в унисон с новите знания за климатичните промени, нарастващия натиск върху екосистемите и техния отговор.

3. Научна продукция. Публикационна дейност

Основните научни резултати за 2024 г. са публикувани в 681 публикации, от които 330 публикации в списания с импакт фактор и импакт ранг (26 % от тях са в списания с квартил Q1-Q2 и 74 % в списания с квартил Q3-Q4) и 351 статии в списания, индексирани в общата база данни на Web of Science и/или Scopus. (Фиг.1)

В сравнение с 2023 г. се наблюдава увеличение на общия брой на публикациите в списания с квартил Q1-Q4 с 6,1% и намаление на броя на публикациите в списания без

квартил. Увеличението се дължи на увеличаване на публикациите в списания с квартил Q2 и Q4.

Фиг. 1. Брой публикации на ССА в списания, реферирани и индексирани в WoS и/или Scopus, по години *(Източник: ССА)*

Индикатор за интереса към резултатите от научноизследователската дейност на ССА и значението им за световната научна общност е броят на независимите цитирания. Броят на независимите цитирания през 2024 г. е 4130, от които над 78 % (3281) са в списания от листите на Web of Science и Scopus (фиг. 2). В сравнение с 2023 г. по показател, брой на независимите цитирания в Web of Science и Scopus се регистрира 4,4 % увеличение.

+

Фиг. 2. Брой на цитираните статии в реферирани и индексирани списания по години. (*Източник: ССА*)

4. Научна инфраструктура

Ключов аспект от дейността на ССА през отчетната 2024 година продължава да бъде участието ѝ в пет проекта за изграждане и развитие на модерни научноизследователски инфраструктури, пет от които са изградени и функционират като Центрове за компетентност в рамките на Националната пътна карта за научна инфраструктура в България 2017-2023 г. (и последващата актуализация):

- ✓ Национална инфраструктура за изследване и иновации в земеделието и храните (RINA) с координатор Селскостопанска академия, която прерасна в Център за компетентност „Агрохранителни системи и биоикономика“.
- ✓ Инфраструктура за устойчиво развитие в областта на морските изследвания и участие в европейската инфраструктура ЕВРО-АРГО (МАСРИ) е проект с координатор БАН. ССА е представена от Института за рибни ресурси в гр. Варна.
- ✓ Научноизследователска инфраструктура в областта на храни, хранене и здраве, обвързана с участие на България в паневропейската инфраструктура FNH-RI (FNH-RI BUL) с координатор Университетът по хранителни технологии и партньор от страна на ССА – Агробиоинститут.
- ✓ Център по растителна системна биология и биотехнология (ЦРСББ) с координатор Институтът по молекулярна биология и биотехнологии, гр. Пловдив. От Селскостопанска академия участва Институтът по зеленчукови култури „Марица“, гр. Пловдив.
- ✓ Център по компетентност „Устойчиво оползотворяване на биоресурси и отпадъци от лечебни и ароматични растения за иновативни биоактивни продукти“, който се координира от Института по органична химия с Център по фитохимия при БАН, в партньорство с Агробиоинститут към ССА и други организации.

ССА е водеща организация в Националната инфраструктура за изследване и иновации в земеделието и храните – (RINA, Research, Innovation, Agriculture), която е част от Европейската изследователска инфраструктура за анализ и експериментиране върху екосистемите (AnaEE, Анализ и експериментиране върху екосистемите). Участието на екипи от учени от структурните звена на ССА в AnaEE осигурява достъп на българските изследователи до модерна научна инфраструктура за провеждане на изследвания в областта на агроекологията и агро-екосистемните услуги. През 2024 г. Националната научна инфраструктура за изследване и иновации в земеделието и храните прерасна в Център по компетентност „Агрохранителни системи и биоикономика“, който ще се изгражда през следващите пет години.

Въпреки тези успехи, основният инфраструктурен проблем на ССА продължава да бъде недоброто състояние на сградния фонд и необходимостта от реновиране на лабораториите и спомагателните помещения в съответствие с изискванията за организация и безопасност на труда.

III. ИНТЕЛЕКТУАЛНА СОБСТВЕНОСТ

Към края на 2024 г. общият брой на поддържаните от структурните звена на ССА сертификати за създадени сортове растения и породи животни е 295, което представлява над 85 % (най-висок дял) от всички, издадени и поддържани в Патентно ведомство сертификати в България. От тях, поддържаните сертификати за сортове културни растения са 286, разпределени по култури както следва: зърнени култури – 159 (зърнено-житни – 146; зърнено-бобови – 13), технически култури – 61 (индустриални – 11, маслодайни – 20, влакнодайни – 21 и медицински – 9), пресни зеленчуци – 23, фуражни култури – 11; трайни насаждения – 27 (лозя – 24, овощни – 3), цветя и декоративни култури – 5. Поддържаните сертификати за породи животни са 9.

Научните продукти, получили правна закрила съгласно нормативната база през 2024 г., са 20 сертификата на 7 института на ССА за нови сортове растения (зърнено-житни – 10, маслодайни – 1, овощни – 2 и зеленчукови – 7) с готовност за активно сътрудничество и сключване на лицензионни договори. Запазва се тенденцията за създаване на сортове с добра адаптивност и пластичност към промените в климатичните условия в страната, добра продуктивност и качество, позволяващи развитие на устойчиво и конкурентноспособно земеделие в България. През 2024 г. в официалния бюлетин на Патентното ведомство на Република България са публикувани

5 заявки за издаване на сертификати за нови сортове растения от колективите на три института на ССА и 4 патента за напитки на ИКХТ– София.

В края на годината са предложени 318 сорта на ССА за вписване в издаваната от Изпълнителната агенция по семепроизводство, апробация и семеконтрол (ИАСАС) Официална сортова листа на страната през 2024 г. В списък А са предложени 231 сорта. От тях 167 са зърнено-житни култури, 48 – технически (маслодайни – 13, тютюни – 15, влакнодайни – 20) и 16 – фуражни. В списък Б са включени 87 сорта, от които зеленчуци – 33, лоза – 42, медицински и ароматни култури – 12.

През годината са сключени над 26 лицензионни договора с фирми от страната и чужбина.

Едни от основните дейности на Селскостопанска академия са съхранение и поддържане на разнообразни генетични ресурси и създаване на нови сортове. ССА и нейните структурни звена поддържат растителен и животински генофонд, наброяващ 113 600 образци от различни растителни видове, 18 867 образци от различни животински видове, 8 вида аквакултури и 430 щама микроорганизми. Генбанката към Института по растителни генетични ресурси (ИРГР) на ССА поддържа базова колекция от 43 143 образци от 33 семейства, 150 рода и 600 растителни вида, която ежегодно се допълва с нови таксономични образци, които при определени условия се предлагат на учени и заинтересовани страни. През 2024 г. в ИРГР-Садово и ИТТИ-Марково са създадени информационни системи за съхраняваните семенни образци, които поддържат актуална информация за колекциите от различни видове растителни генетични ресурси, представляващи ценен национален ресурс. Научният център по бубарство, гр. Враца поддържа най-големия в Европейския съюз генофонд от копринени пеперуди, включващ над 70 обособени местни и интродуцирани породи копринена пеперуда и над 50 хибриди.

През 2024 г. Националният регистър PHYTO’2000 е допълнен с 10 нови таксономични описания, които до момента наброяват 3 733 таксона, разпределени в 122 ботанически семейства. На уебстраниците на EURISCO, FAO WIEWS (http://www.fao.org/wiews/data/) и онлайн платформата за растителни генетични ресурси на ФАО (GENESYS), ИРГР – гр. Садово поддържа актуална информация за българската колекция от генетични ресурси.

IV. ОБРАЗОВАТЕЛНА ДЕЙНОСТ

През 2024 г. в СЗ на ССА се обучават 55 докторанта, от които в редовна форма на обучение - 6, задочна форма на обучение – 32 и на самостоятелна подготовка – 17. Въпреки предприетите мерки за стимулиране на младите учени и докторантите чрез допълнително финансиране, осигурено от националните програми, негативната тенденция към намаляване на броя на докторантите се запазва и през 2024 г.

Седемнадесет докторанти са отчислени с право на защита след изпълнение на дейностите по обучението и полагане на изпитите по индивидуалния учебен план, а трима докторанти са отчислени без право на защита. Дванадесет докторанти успешно са защитили дисертационните си трудове.

През годината общият брой на зачислените в докторантура е 13, от тях 10 докторанти (държавна поръчка) в задочна форма на обучение и 3 асистенти на самостоятелна подготовка.

Обучението на докторантите се осъществява в 21 научни института на Селскостопанска академия по 28 докторски програми (общо 53 акредитации), от 8 професионални направления в 4 научни области, акредитирани от Националната агенция по обучение и акредитация (НАОА).

През 2024 г. в ССА стартира проект за изграждане на Докторантско училище по проект „Подкрепа за развитие на проектна докторантура в Селскостопанска академия“, Административен договор № BG05SFPR001-3.004-0003-C01 от 17.10.2024 г. за предоставяне на безвъзмездна финансова помощ по Програма „Образование“ 2021-2027г., което да надгражда капацитета и да повишава качеството на обучение на докторантите в ССА, чрез създаване и развитие на устойчив подход за ефективно обучение и оценка на докторанти и стимулиране обмяната на знания и иновации между науката и бизнеса. В рамките на проекта се очаква да бъдат зачислени 24 проектни докторанти в редовна форма на обучение по 9 акредитирани докторски програми по научни специалности на 12 института на ССА.

Три от институтите на ССА – Институт по почвознание, агротехнологии и защита на растенията „Н. Пушкаров“ – София, Земеделски институт – Стара Загора и Институт по аграрна икономика – София, получиха 8 акредитации за обучение в ОНС „Доктор“, а Институтът по консервиране и качество на храните – Пловдив подготви материали за получаване на програмна акредитация по нова докторска програма, която е приета от УС на ССА и внесена в НАОА за акредитация.

Обучителната дейност, свързана с повишаване на професионалната квалификация на заинтересованите лица бележи ръст през 2024 г. – експертите на Центъра за професионално обучение и Института по земеделие в Стара Загора са провели обучение на 763 човека в рамките на различни специалности от професиите „Фермер“, специалности „Земеделец“ и „Агроекология“ и „Хигиена и безопасност на фуражите при хранене на животните“, „Качество и безопасност на фуражите и добри практики при хранене на животните“.

През 2024 г. институтите на ССА се включват в практическо обучение и демонстрации на студенти от различни специалности, лекционни курсове за представяне на новите достижения в аграрната наука и съвременните добри практики, проблемите, технологичните и законодателните решения за справяне със съвременните предизвикателства.

- ✓ През април 2024 г. Институтът по овощарство е домакин на посещение, организираното от Студентския съвет при Аграрен университет – Пловдив. Студентите от различни курсове и специалности на университета се запознават със структурата, научноизследователската дейност и постиженията на колектива на Института по овощарство – Пловдив, както и с възможностите за реализация на бъдещите професионалисти. Посетени са изследователските лаборатории по биотехнологии, вирусология, агрохимия и лабораторно-оранжерийният комплекс. В овощните градини на института, студентите имат възможност да се запознаят с различни генетични ресурси и интересни опитни постановки.
- ✓ През септември 2024 г. студенти от Агрономическия факултет към Лесотехническия университет – София посещават Института по овощарство - Пловдив като част от обучението по дисциплината „Напояване и отводняване“ на третокурсници от специалностите „Агрономство“ и „Растителна защита“ и се запознават с различни системи за напояване, включително капково напояване, система за подкоронно дъждуване на орехи, както и иновативната система за микронапояване, изградена от глинени елементи, свързани помежду си чрез полиетиленови тръбички.
- ✓ Пред студенти от Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“, проф. Начева изнесе лекция на тема „Приложение на биотехнологичните методи в селекцията на овощни и декоративни дървесни видове“. Осъществено е

посещение на студентите в лабораторията по биотехнологии в Института по овощарство и запознаване с работата в нея.

- ✓ През септември 2024 г. Националният земеделски музей (НЗМ) сключи ново споразумение със Софийски университет „Св. Кл. Охридски“ за провеждане на хоспитиране и теренни практики на студенти от Педагогическия факултет на университета. Трима студенти от специалност „Неформално образование“ са провели безплатна теренна практика в НЗМ и една група е провела въвеждаща практика и хоспитиране.

Голяма част от обществената и образователна дейност на СЗ на ССА е посветена и на работата с деца и ученици и запознаването им с важни теми за науката и обществото, с което се цели разпространение на знания и привличане на интереса на подрастващите към земеделската наука. В тази връзка са проведени занятия и демонстрации пред над 400 деца от детски градини, ученици от началните и средни училища за отглеждането и използването на плодовете на черешите, за бубарството като поминък и бъдещото развитие на този традиционен отрасъл, както и на техники за отглеждане на лозови насаждения и др.

Експертите от Националния земеделски музей (НЗМ) към ССА са провели две образователни програми и три образователни работилници, които са посетени от 162 ученици от различни възрасти. Проведена е конференция под наслов „Респект към миналото, вдъхновение за бъдещето“ и са организирани три изложби.

V. СЪСТОЯНИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

Структурата на ССА включва 1403 души технически персонал и 497 научни работници, които по академични длъжности и научни степени се разпределят, както следва: професори – 57, доценти – 171, главни асистенти - 149 и асистенти – 120 (фиг.3). С образователна и научна степен „доктор“ са 379 учени, а с научна степен “доктор на науките” – 14. Съотношението между хабилитирани и нехабилитирани учени е 0,85. Наблюдава се слабо подобряване на възрастовата структура на учените спрямо 2023 г. и повишаване броя на учените до 35 годишна възраст. Средната възраст на учените в ССА е 47,6 години, като това представлява най-ниската средна възраст от 2018 г. досега.

Фиг. 3. Квалификационна структура на учените по академични длъжности и научни степени за 2024 г.

Фиг. 4. Квалификационна структура на учените по научни степени за 2024 г.

(*Източник: ССА*)

През 2024 г. са хабилитирани 21 учени, от които 5 са придобили академична длъжност „професор" и 16 – „доцент“. Дванадесет асистенти са придобили академична длъжност „главен асистент“, назначени са 45 асистенти.

Относителният дял на учените с научна степен „доктор на науките“ е 2,8%, а с образователна и научна степен „доктор“ са 76,3%. Без научна степен са 20,9% от учените (фиг. 4). През 2024 г. 6 учени придобиват научна степен „доктор на науките“.

VI. НАУЧНО-ПРИЛОЖНА И ВНЕДРИТЕЛСКА ДЕЙНОСТ

През 2024 г. учените от ССА са провели 1264 мероприятия, които включват: 37 открити дни, 99 научно-практически конференции, семинари, симпозиуми, кръгли маси, юбилейни чествания и 70 краткосрочни курса, на които са изнесени 272 лекции и доклади; 346 изготвени становища за фермери, кооперации и ведомства; 142 разработени и представени проекти и технологии; 7 постоянно и временно поддържани магазина и 29 демонстративно-опитни полета и ферми; 69 участия визложби и панаири у нас и в чужбина.

Проведени са 3 информационно-обучителни семинара с фермери и заинтересовани лица, свързани с отглеждането на важни овощни видове и борба с вароатрозата при пчелите.

С цел изграждане на устойчива връзка със земеделските производители, в научните и експериментални звена на Селскостопанска академия са създадени демонстрационни полета и ферми като всяка година, в зависимост от акцентите, на

различен брой от тях се провеждат открити дни. През 2024 г. са проведени 10 демонстрационни дни по подмярка 1.2 „Демонстрационни дейности и действия по осведомяване“ от мярка 1 „Трансфер на знания и действия за осведомяване“ по проекти, финансирани от МЗХ, както и по проект AGRODIGIRISE на ИЗК „Марица“ – Пловдив и AgroHub.bg, на които учените от различни структурни звена на ССА предоставят консултантски услуги и обучения (професионално обучение и придобиване на умения), предлагат добри земеделски практики, иновативни решения и технологии в областта на растениевъдството и животновъдството, в това число и демонстрация на сортове и култури, подходящи за отглеждане в рискови климатични условия.

Чрез тях на фермерите и заинтересованите лица се представят нови сортове културни растения и породи селскостопански животни от нашата и световната селекция. Демонстрират се най-успешните селекционни, растително-защитни, агрохимически и технологични решения и практики, подходящи за климатичните условия на различните агро-производствени райони в страната като най-голям интерес предизвикват сортовете, устойчиви към абиотичен (високи и ниски температури, и засушаване) и биотичен стрес (болести и неприятели). Един сравнително нов и успешен начин за осъществяване на пряк контакт между заинтересованите страни и учените е изграждането на мрежа от демонстрационни полета, които са отворени за посетители постоянно. Там всеки фермер може да проследи развитието на културите в района, който представлява интерес за него, агротехническите мероприятия и целия процес на производство на сертифицирани, базови и предбазови семена от тях. Такива полета са създадени в Пазарджик, Ямбол, Садово, Кнежа, Плевен и Русе.

Съвместно с експерти от териториалните областни офиси на Националната служба за съвети в земеделието в Кюстендил, Благоевград, Плевен и Сливен са проведени пет информационно-обучителни срещи за земеделските производители по теми, свързани с резитба за формиране и плододаване при круши, агротехнически мероприятия за подобряване на продуктивните прояви на дърветата, резитбени операции за формиране на млади трайни насаждения и за подмладяване на плододаващи трайни насаждения от сливи, особености и нови моменти в борбата с вароатозата при пчелите, устойчиви хранителни системи, представяне на добри практики при отглеждане на праскови в овощни градини.

В рамките на проведените общо 37 открити дни са представени, дегустирани и рекламирани различни продукти и услуги: лечебни растения и продукти от тях, *ин*

витро колекции, сертифициран посадъчен материал и семена, специализирани храни и напитки, месни и растителни суровини и продукти, резитба на орех (https://www.youtube.com/watch?v=F9hRcjttiSI) и др.

През годината са открити 7 постоянни и временни магазини; изнесени са 277 лекции и доклади; публикувани са множество материали в пресата и на достъпен език са обяснени много научни факти; дадени са конкретни препоръки към производителите в рамките на радио- и телевизионни предавания. Участието на учените в 69 изложби и панаири у нас и в чужбина също допринася за промотиране на дейността на ССА.

През годината са направени голям брой консултации на специалисти и фермери, свързани със сортовата структура и характеристиката на основните култури, отглеждани в съответните региони, борбата срещу болести и неприятели, конкурентоспособността и рентабилността на отделните видове производства и др. Учени и специалисти от ССА ежегодно изготвят становища и експертни заключения за фермери, кооперации, ведомства и търговски фирми, сключват договори с български фермери, кооперации и сдружения за консултантска и друга помощ. Техният брой през 2024 г. е 346.

През 2024 г. екип от учени и експерти от ССА изготви „Ръководство за интегрирано производство на зърнено-житни култури (пшеница, ечемик, ръж, овес, царевица) и слънчоглед“, чиято основна цел е да предостави насоки за интегрирано производство на групите култури, представени в интервенция „Подпомагане отглеждането на сортове, устойчиви към климатични условия чрез практики за интегрирано производство“ от Стратегическия план за развитие на земеделието и селските райони (СПРЗСР) за периода 2023-2027 г.

Основен инструмент за разпространение на знания са научно – практическите конференции, семинари, симпозиуми, кръгли маси и юбилейни чествания. През отчетния период са проведени 99 научно-практически конференции и кръгли маси, посветени на проблемите на съвременното земеделие, икономиката и маркетинга.

Тези резултати показват иновативния характер на научноизследователската и научно-приложната дейност в ССА, чиято основна цел е превръщането на науката, знанието и иновациите в основен фактор за развитие на икономиката и индустрията.

VII. ЕВРОПЕЙСКО И МЕЖДУНАРОДНО НАУЧНО СЪТРУДНИЧЕСТВО

Европейското и международното научно сътрудничество на научноизследователските звена на ССА включва разнообразни дейности като: разработване и реализация на научноизследователски проекти и договори за научно-техническо сътрудничество, обмен на знания и опит, участия в международни симпозиуми, конгреси, конференции, семинари, изготвяне на експертни оценки и становища, участия на учени в експертни групи, консултативни срещи и инициативи на Европейския съюз, обучения в чужбина, прием на чуждестранни експерти, учени и докторанти по тематика от взаимен интерес, мониторинг и обмен на технологии, договори за изпитване на селекционен генетичен материал, сортове и др.

Тези дейности се изпълняват както в рамките на договори и меморандуми за сътрудничество, така и като част от международните проекти, които изпълняват учените от ССА: участие в 19 проекта по програма Хоризонт 2020 и Програма Хоризонт Европа, 14 COST (Co-operation in Science and Technology) акции, ЕС, 17 проекта на Световната здравна организация, ФАО, Международния център по генетично инженерство и биотехнология, Международната агенция за атомна енергия (IAEA), Европейската космическа агенция и др.

Съществуват редица международни договорености със споделени финансови ангажименти на базата на меморандуми за научно-техническо сътрудничество (НТС) и договори за участия в съвместни проекти, прояви и публикации. ССА има 32 валидни преки споразумения за НТС със сходни научноизследователски организации от Белгия (Институт по земеделие и рибовъдство), Полша (Национален изследователски институт по икономика на селското стопанство и продоволствието във Варшава), СР Виетнам (Университета в гр. Тай Нгуен), КНР (Китайската академия за селскостопански науки, гр. Пекин; Хейлонгджанската академия за селскостопански науки, гр. Харбин, Академията за селскостопански науки на провинция Гуангси, гр. Нанинг, Академията за селскостопански и животновъдни науки на провинция Вътрешна Монголия, Селскостопанската академия на провинция Юннан), Румъния (Академията за селскостопански и горски науки), Молдова (Молдовската академия на науките, National Institute for Economic Research), Монголия (Монголската академия за селскостопански науки), Казахския национален аграрен изследователски университет в Алмати, Федералния изследователски център за култивирани растения „Юлиус Кюн Институт“ в Германия, Съвета за научни и технологични изследвания на Турция (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu, TUBITAK) и Trakya University Plant

Breeding Research Center – Одрин, Турция и други организации в областта на селското стопанство от цял свят.

Участието на Селскостопанска академия в програма „Еразъм+“ е предпоставка за нейната интернационализация и международна разпознаваемост. През 2024 г. ССА е координатор на два проекта по програма „Еразъм+“, в рамките на които 147 учени са осъществили мобилности за обучение/преподаване в университети в РСМ, Сърбия, Турция, Франция, Хърватия, Полша, Италия, Гърция, Испания, Португалия, САЩ, Молдова. ССА предоставя възможност за непрекъснато подобряване квалификацията и уменията на учените чрез реализиране на мобилности по 5 проекта от програма „Еразъм+“.

Учените от Селскостопанска академия изпълняват над 75 лицензионни, дистрибуторски и търговски договори за обмен и продажба на сертифицирани семена, генетичен материал, бубено семе, зарибителен материал и селскостопански животни, изпитване на сортове и хибриди с държави от цял свят (Италия, Македония, Молдова, Турция, Русия, Румъния, Украйна, Гърция, Италия, Германия, Франция, Испания, Китай, Австралия и САЩ), а българските сортове се вписват в сортовите листи на Сърбия, Турция, Румъния, Северна Македония и др.

През 2024 г. учените от ССА участваха в 99 международни научни форума (конгреси, конференции и събития), организираха посещения на представители на чуждестранни организации у нас и на наши в чужбина, и проведоха множество срещи с представители на институти със сходни интереси за осъществяване на сътрудничество.

Научната общност на ССА е добре познат и търсен партньор от различни европейски и международни организации като: Световната и Европейска мрежа за държавни лаборатории за тютюн и тютюневи изделия (TobLabNet и GoToLab)- Институт по тютюна и тютюневите изделия; Глобалното партньорство за почвите в Общото събрание на ООН и Европейското партньорство за почвите (Мрежата на Европейското почвено бюро и Международната мрежа на институциите с почвена информация) – ИПАЗР „Н. Пушкаров“; Европейската програма по растителни генетични ресурси и Програмата за изграждане на Европейска интегрирана система на генбанките (AEGIS) – Институт по растителни генетични ресурси; Европейската организация за растителни изследвания (EPSO) – Агробиоинститут; Международната мрежа AgroBioNet (Agrobiodiversity for Improving Nutrition, Health and Life Quality) – Институт по лозарство и винарство; Фондация за европейско образование за околна

среда (Foundation for Environmental European Education) – Институт по рибни ресурси – Варна.

Пред месец октомври 2024 г. Селскостопанска академия беше домакин на традиционния IV Международен конгрес по зелени биотехнологии (International green biotechnology congress)) на тема: „Биотехнология за устойчивост на земеделието в ерата на изменението на климата“, който се проведе в гр. София. Събитието, в което взеха участие над 100 български и чуждестранни учени, се проведе под патронажа на Министерството на земеделието и храните и Министерството на образованието и науката с подкрепата на Фонд „Научни изследвания“. Програмата на конференцията беше фокусирана върху следните тематични области:

- ✓ Растителна геномика и метаболомика;
- ✓ Прецизна селекция на растения – селекция с помощта на маркери, техники за редактиране на генома, растителна феномика;
- ✓ Култивиране на растителни клетки и тъкани;
- ✓ Полезен почвен микробиом, фиторемедиация, биотехнологични инструменти за управление на плодородието на почвата, развитието и здравето на растенията.

На 3 декември 2024 г. в хотел ЕКСПО София, град София се проведе учредителната среща на БИОИЙСТ ХЪБ България, организирана от Селскостопанска академия по проект „Стимулиране трансформацията на биоикономиката за регион БИОИЙСТ” (BOOSTing the bioeconomy transformation FOR (4) the BIOEAST region (BOOST4BIOEAST)), финансиран в рамките на програма „Хоризонт Европа“ на Европейския съюз. На срещата присъстваха представители на инициативата BIOEAST, от 11 страни от Централна и Източна Европа, МЗХ, МОН, АУ – Пловдив, звена на ССА, НПО, бизнеса, както и земеделски производители.

Основните цели на учредения БИОИЙСТ ХЪБ в България са насочени към:

- ✓ Подпомагане на създаването и прилагането на Национален план за действие за биоикономика;
- ✓ Създаване на функционална структура с активна ангажираност на членовете;
- ✓ Разработване на стратегически документи и препоръки за политики;
- ✓ Насърчаване на инициативи, ръководени от заинтересованите страни, за справяне с предизвикателствата на биоикономиката;
- ✓ Поддържане на диалог и координация между политиците, изследователите и индустрията;

- ✓ Създаване на мрежа, която улеснява участието и възможностите за финансиране от ЕС и международни проекти;
- ✓ Насърчаване на междусекторното сътрудничество и иновациите;
- ✓ Подпомагане на стартиращи фирми в областта на биоикономиката;
- ✓ Подобряване на обществената осведоменост и комуникация относно ползите от биоикономиката.

БИОИЙСТ ХЪБ България се очертава като водеща платформа за насърчаване на сътрудничеството, развитието на политиките и изграждането на капацитет в областта на биоикономиката.

VIII. ДРУГИ НАУЧНО-ПРИЛОЖНИ И ЕКСПЕРТНИ ДЕЙНОСТИ

Библиотечна и издателска дейност

ССА поддържа Централна селскостопанска библиотека и Издателски център. Основната функция на Централната селскостопанска библиотека (ЦСБ) е да осигурява достъп до информационни ресурси в книжен и електронен вариант на своите потребители.

През 2024 г. започна работа по модул “My Organization” на Web of Science. Модулът помага за по-точна оценка на структурните звена и изследователите, на основата на анализ на цитиранията от InCites Benchmarking & Analytics. ССА е една от институциите, за които Министерството на образованието и науката осигури достъп и възможност за ползване.

През 2024 г. са придобити чрез дарение и книгообмен 79 тома книги, 25 тома дисертации и 61 тома периодични издания. Създадени са 1569 библиографски записи за аналитично описание на статии и са класирани и предметизирани 79 тома книги и 25 тома дисертации, отчислени са 1711 тома книги и 138 тома периодични издания. Продължава работата по ретроспективната конверсия на книжния каталог в електронен вариант. За годината са създадени електронни записи на 445 книги и 36 дисертации. През 2024 г. са изпратени на 20 чуждестранни партньори по книгообмен 233 екземпляра от научните списания на ССА, както и 161 екземпляра на 7 български партньори. През 2024 г. са регистрирани 64 броя нови читатели, а извършените услуги (на място и онлайн) са 484. Заетите библиотечни документи през годината възлизат на 1402 броя.

С цел опазване, съхраняване и осигуряване на възможност за ползване на изданията от специалната колекция на ЦСБ, продължава дейността по нейното

сканиране: общо 259 тома книги и периодични издания, като само през 2024 г. са сканирани 106 тома.

Колекцията „Лични библиотеки“ продължава да се обогатява. В читалнята е обособен кът с част от личните библиотеки на акад. Ат. Атанасов и проф. М. Пенков. Допълнени са колекциите на Петко Дичев и даренията от името на г-жа В. Хр. Фетваджиева. През 2024 г. дарители на библиотеката са проф. Мария Николова, която предостави 5 тома литература в областта на селскостопанските науки, г-жа Грациела Гаврилова – читател на библиотеката, дарила материали в областта на ветеринарната медицина, част от личната библиотека на проф. д-р Надежда Николова. Получено е дарение и от издателство Dai hoc Thai Nguyen, Thai Nguien University, Viet Nam.

През 2024 г. продължава издаването на петте научни списания на Селскостопанска академия: „Животновъдни науки“, „Икономика и управление на селското стопанство“, „Почвознание, агрохимия и екология“, „Растениевъдни науки“ и „Bulgarian Journal of Agricultural Science“. Използва се електронна платформа за автоматизиране на процеса за подаване, обработка, рецензиране и публикуване на изданията. Изданията са със свободен достъп и се предлагат в печатен и в онлайн вариант. През 2024 г. в 27 броя на петте списания са обработени, редактирани, коригирани и публикувани 299 статии, като от тях 87 са на български език и 212 на английски език. Общият обем на публикуваните страници е 2842.

ЦСБ участва с част от своя книжен фонд в изложба, организирана по повод международна научна конференция, проведена в Земеделски институт - Стара Загора и посветена на 125 години животновъдна наука в България и 82 години Земеделски институт – Стара Загора. Съорганизатор на изложбата е РБ „Захарий Княжески“ – Стара Загора. Предоставиха се архивни материали за алманаха, издаден от Института по царевицата - гр. Кнежа, по случай неговата 100 годишнина. Стари снимки, част от архива, съхраняван в библиотеката, са предоставени на г-н Панчо Д. Шопов, изследовател и краевед, родом от Панагюрище, внук на Панчо П. Шопов, за издаването на том 3 от неговите исторически проучвания, които включват и историята на организацията и успехите на модерното птицевъдство в България. Във връзка с това по темата е изготвена и библиографска справка за материалите от фонда на библиотеката. Библиотеката предостави материали от списание „Орало“ (първото списание за земеделие в България), част от фонд „СРЦИ“, за подготовката на честването на 130-годишнината от неговото издаване.

Национален земеделски музей

Експертите от Националния земеделски музей (НЗМ) ежегодно издирват и събират културни ценности за допълване и обогатяване на разнообразните колекции, собственост на музея. Традиционно се извършват преместване, почистване, аранжиране, инвентаризация и дигитализация на културните ценности от основния и спомагателен фонд и библиотеката на музея. През 2024 г. в основния фонд са постъпили 3 броя културни ценности, а в научно-спомагателния фонд – 114 ценности. Библиотеката е обогатена с 298 книги и 6210 периодични издания (вестници и списания) – всички намерени след извършената инвентаризация на библиотеката на музея.

Експертите от Националния земеделски музей към ССА са подготвили две изложби (за „Агра 2024“ – изложба на тема „Земеделието е душа на всяко благополучие във всяка държава“ и „България – страна на маслодайна роза“ в ОИМ – Брезник). През месеците октомври и ноември 2025 г. в централното фоайе на ССА се организира изложба „130 години от рождението на проф. Димитър Атанасов“, виден фитопатолог с принос за световната растителна патология, министър на земеделието и създател на Института за защита на растенията в ССА през 30-те години на 20 век.

Библиотеката на ССА и библиотеката на Аграрен университет – Пловдив организираха съвместен празник за Деня на народните будители и конференция под наслов „Респект към миналото, вдъхновение за бъдещето“ посветена на 130 години от рождението на проф. Димитър Атанасов. Бяха показани кадри от филма за живота и делото на проф. Атанасов – „Откъснати от корен“. В придружаващата събитието изложба бяха показани експонати от НЗМ, книги от фонда на ЦСБ, както и няколко книги от личната библиотека на проф. Атанасов, която се съхранява в библиотеката на АУ – Пловдив. По време на празника бяха обявени и резултатите от проведения конкурс за есе „Природата – вдъхновение и отговорност“, в който взеха участие 29 участника – ученици, студенти, учени. Награди бяха връчени в две възрастови групи – участници до и над 18 години. В първа възрастова група бяха връчени две награди, а във втора – една награда на доц. д-р Пламен Глогов от Института по гората на БАН.

През отчетния период експозициите и временните изложби на НЗМ, са разгледани от 3389 посетители и са изнесени 233 общи и тематични беседи, а къщата-музей “Акад. Дончо Костов“ е посетена от 93 посетители (31 чужденци, 35 възрастни, 27 ученици) и са изнесени 3 беседи. С цел популяризиране на музея, през октомври 2024 г. е дадено интервю за радио БНР „Хоризонт“, предаване „Пътувай с Хоризонт“.

През същия месец във връзка с проект „Преоткрий природата в София“, музеят е посетен от столични ученици и е излъчен репортаж по Агро ТВ.

Център за професионално обучение

Цялостната дейност на Центъра за професионално обучение (ЦПО) към ССА е насочена към осигуряване на квалифицирани кадри за аграрния сектор. Основна цел на Центъра е по-пълното подпомагане на земеделските производители в хода на обучението и повишаването на квалификацията на техните служители.

Основни потребители на обучителните услуги са настоящи и бъдещи земеделски производители, млади фермери и хора, желаещи да получат базови и нови знания и умения за работа в отрасъла.

Центърът предлага осем акредитирани програми в следните професионални направления: Агроекология; Екология и опазване на околната среда; Фермер – растениевъдство и животновъдство; Фермер – производител на суровини за селското стопанство; Фермер – земеделец; Животновъд – пчеларство; Овцевъдство; Техник – растителна защита.

През 2024 г. експертите на ЦПО реализираха следните обучения по:

- ✓ Програма „Хигиена и безопасност на фуражите при хранене на животните“, съгласувана с Българската агенция по безопасност на храните със Становище КФ-44/12.04.2023 г. – 436 човека;
- ✓ Програма „Качество и безопасност на фуражите и добри практики при хранене на животните“, съгласувана с Българската агенция по безопасност на храните със Становище КФ-46/12.04.2023 г. – 274 човека;
- ✓ Професия „Фермер“ специалност „Земеделец“, част от Лицензия към Националната агенция за професионално образование и обучение с № 200312145/01.06.2010 г. – 14 човека;
- ✓ Професия „Фермер“ специалност „Агроекология“, част от Лицензия към Националната агенция за професионално образование и обучение с № 200312145/01.06.2010 г. – 39 човека;

В отговор на националния приоритет за дигитализация и повишаване на дигиталните умения, през първото тримесечие на 2024 г. ЦПО подготви стартирането на обучения по ключова компетентност „Цифрова компетентност“, като част от

инициативата от Компонент 2: „Обучения за DI-GI умения и компетенции“ по Националния план за възстановяване и устойчивост (НПВУ).

През 2024 г. Центърът за професионално обучение към ССА продължи да затвърждава ролята си като водещ обучителен партньор в аграрния сектор. Чрез адаптиране към новите технологични и социално-икономически предизвикателства, ЦПО не само повишава професионалната квалификация в страната, но и допринася за устойчивото развитие на селското стопанство в България.

IX. ФИНАНСОВ ОТЧЕТ

А. Отчетна група „Бюджет“

I. Приходи

I. Приходи всичко	**20 766 820**
в т.ч.:	
Нетни приходи от продажби на услуги, стоки и продукция	19 416 556
Приходи от наеми на имущество	1 569 061
Глоби, санкции, неустойки, наказателни лихви, обезщетения и начети	8 786
Реализирани курсови разлики от валутни операции	-733
Получени застрахователни обезщетения	41 441
Други неданъчни приходи	44 514
Внесени ДДС и други данъци върху продажбите	-706 297
Постъпления от продажба на нефинансови активи	51 179
Помощи, дарения и други безвъзмездно получени суми	342 313

II. Разходи

През 2024 година в отчета за касово изпълнение на бюджета на ССА разходите са отчетени в следните дейности:

II. 1. Дейност 163 – „Научноизследователски институти и центрове“

ПОКАЗАТЕЛИ:	**Отчет към 31.12.2024 г. /в лв./**
II. Общо разходи	**84 147 929**
в т.ч.:	
1. Текущи разходи:	82 977 102
Заплати и възнаграждения за персонала, нает по трудови правоотношения	49 680 153
Др. възнаграждения и плащания за персонала	3 602 240

Осигурителни вноски за ДОО	5 630 843
Здравноосигурителни вноски	2 352 460
Вноски за ДЗПО	1 241 153
Издръжка	21 217 949
Платени данъци такси и административни санкции	-858 139
Членски внос	17 369
Стипендии	93 074
2. Капиталови разходи	1 170 8272

II.2 Дейност 168 – „Международни програми и споразумения, дарения и помощи от чужбина“

ПОКАЗАТЕЛИ:	**Отчет към 31.12.2024 г. /в лв./**
II. Общо разходи	**313 241**
в т.ч.:	
1. Текущи разходи:	285 561
Др. възнаграждения и плащания за персонала	5 300
Осигурителни вноски за ДОО	2 972
Здравноосигурителни вноски	1 550
Вноски за ДЗПО	778
Издръжка	190 539
2. Капиталови разходи	27 680

II.3. Дейност 179 – „Други дейности на науката“

ПОКАЗАТЕЛИ:	**Отчет към 31.12.2024 г. /в лв./**
II. Общо разходи	**2 284 411**
в т.ч.:	
1. Текущи разходи:	1 772 187

Заплати и възнаграждения за персонала, нает по трудови правоотношения	171 686
Др. възнаграждения и плащания за персонала	682 836
Осигурителни вноски за ДОО	35 908
Здравноосигурителни вноски	17 851
Вноски за ДЗПО	8 953
Издръжка	702 202
Членски внос	152 751
2. Капиталови разходи	512 224

II.4. Дейност 910 –„Разходи за лихви“

ПОКАЗАТЕЛИ:	**Отчет към 31.12.2024 г. /в лв./**
Разходи за лихви /по финансов лизинг и търговски кредит/	10 116

III. Трансфери – 67 514 961 лв.

През 2024 г., чрез Бюджета на Министерство на земеделието и храните е получен трансфер от държавния бюджет в размер на **62 897 091 лв.**

С чл. 24, ал. 1 от Закона за държавния бюджет на Република България за 2024 г. е утвърден трансфер на Селскостопанска академия /ССА/ чрез Бюджета на Министерство на земеделието храните и горите в размер на **53 909 000 лв**. Съгласно чл. 1, ал. 5, т. 8.1.2 от същия закон и Постановление №34 от 29 февруари 2024 г. за одобряване на допълнителни трансфери за Селскостопанска академия за 2024 г. чрез бюджета на Министерство на земеделието и храните е одобрен допълнителен трансфер в размер на **3 000 000 лв.** с ПМС №169/20.05.2024 г. - **28 800 лв**. за стипендии, чрез бюджета на Министерство на земеделието и храните. С Постановление №273 от 5 август 2024 г. за одобряване на допълнителни разходи/трансфери по бюджетите на Министерство на образованието и науката, на Министерство на здравеопазването, на Министерство на околната среда и водите и на Министерство на земеделието и храните за 2024 г. чрез бюджета на Министерство на земеделието и храните е одобрен допълнителен трансфер в размер на **5 959 291 лв**. за увеличение на възнагражденията на академичния състав и на лицата по чл. 53, ал.1 от Закона за висшето образование.

От други бюджети към 31.12.2024 г. са получени 4 670 929 лв. Предоставени са трансфери на други бюджети в размер на 62 727 лв. Трансферите между бюджети и сметки за средства на ЕС са в размер на 9 668 лв.

IV. Дефицит/излишък 1 526 084 лв.

V. Финансиране (1 526 084 лв.)

Преходният остатък в БНБ на 01.01.2024 г. е в размер на 6 078 626 лв., а наличността към 31.12.2024 г. е 8 807 710 лв.

По валутни сметки на 01.01.2024 г. остатъкът е в размер на 1 518 253 лв., а наличността към 31.12.2024 г. е 1 082 010 лв.

Б. Отчетна група „Средства от Европейски съюз“ (СЕС)

В отчета за касовото изпълнение на сметките за средствата от Европейския съюз през 2023 година са отчетени средства от:

I. Кохезионния и структурните фондове към Националния фонд

ПОКАЗАТЕЛИ:	**Отчет към 31.12.2024 г.**
I. Приходи всичко:	**0**
II. Общо разходи	**15 717**
в т.ч.:	
1. Текущи разходи:	15 717
Др. възнаграждения и плащания за персонала	12 684
Осигурителни вноски за ДОО	0
Здравноосигурителни вноски	0
Вноски за ДЗПО	0
Издръжка	3 033
2. Капиталови разходи	0
III. Трансфери	**15 717**
IV. Дефицит/+// Излишък /-/	**0**
V. Финансиране	**0**

II. Разплащателната агенция към Държавен фонд „Земеделие“

ПОКАЗАТЕЛИ:	**Отчет към 31.12.2024 г.**
I. Приходи всичко:	**4 149 304**
II. Общо разходи	**4 535 794**
в т.ч.:	
1. Текущи разходи:	2 850 607
Заплати и възнагр. за персонала, нает по трудови правоотношения	131 775
Др. възнаграждения и плащания за персонала	155 740
Осигурителни вноски за ДОО	18 079
Здравноосигурителни вноски	8 582
Вноски за ДЗПО	4 145
Издръжка	2 508 607
Платени данъци такси и административни санкции	108
Лихви	22 791
2. Капиталови разходи	1 685 187
III. Трансфери	**1 018 158**
IV. Дефицит/+// Излишък /-/	**631 668**
V. Финансиране	**(631 668)**

III. Други европейски средства, финансирани от фондове и институции на Европейския съюз

ПОКАЗАТЕЛИ:	**Отчет към 31.12.2024 г.**
I. Приходи всичко:	**482 330**
II. Общо разходи	**1 424 983**
в т.ч.:	
1. Текущи разходи:	1 415 626
Заплати и възнагр. за персонала, нает по трудови правоотношения	85 176
Др. възнаграждения и плащания за персонала	684 787

Осигурителни вноски за ДОО	29 088
Здравноосигурителни вноски	13 098
Вноски за ДЗПО	6 700
Издръжка	203 929
Платени данъци такси и административни санкции	62
Стипендии	386 803
Членски внос	6 063
2. Капиталови разходи	9 357
III. Трансфери	**469 341**
IV. Дефицит/+// Излишък /-/	**(473 312)**
V. Финансиране	**473 312**

Просрочените **вземания** към 31.12.2024 г. са в размер на 1 332 501 лв., а просрочените **задължения** възлизат на 292 241 лв., в т.ч. 44 602 лв. за данъци, такси и административни санкции и 247 639 лв. към доставчици.